

Egyéni és közösségi szociolingvisztikai tényezők hatására az angol többségi nyelvi környezetben élő angol-magyar kétnyelvűek nyelvhasználata a magyarországi magyar nyelvhasználatól eltér. Jelen előadás célja az angol többségi környezetben élő kétnyelvű beszélőkre jellemző negatív transzferek változásainak kvantitatív elemzése egyéves időtengely mentén. Kutatásom egyediségét az adja, hogy angol-magyar kétnyelvű beszélők nyelvhasználatának statikus leírásán kívül, azt vizsgálja, hogy van-e kimutatható fejlődés egy kétnyelvű közösség tagjainak magyar nyelvhasználatában egyéves magyarországi tartózkodásuk hatására, vagyis számszerűen kimutatható-e adatközlőim nyelvhasználatában a magyarországi magyartól eltérő nyelvi struktúrák számának csökkenése fonológiai, morfológiai, lexikai és szintaktikai szinteken. A jelen előadás a teljes kutatás részeként, az igeikötők használatában vizsgálja a nyelvi fejlődést.

Adatközlőim (n=9) a Balassi Bálint Intézet magyar nyelvtanfolyamán részt vevő 18 – 23 éves nyugati szórványmagyarságból, többségükben cserkészközösségekből érkezett angol-magyar kétnyelvű beszélők. Mindegyik adatközlővel két szociolingvisztikai interjút készítettem (18 felvétel). Egyet a tanfolyam elején, október - novemberben, majd még egyet a tanfolyam végén, május - júniusban. Az interjúkat magnóra rögzítettem, majd részletesen lejegyeztem. Mindegyik interjú 45 perces (13,5 órányi felvétel).

Noha jelen előadásomnak nem a kódváltás a fő témája, az általam vizsgált nyelvhasználati sajátosságok, negatív transzferek vizsgálatának elméleti keretét Myers-Scotton (1993) mátrix és absztrakt modelljei alkotják. Myers-Scotton (Myers-Scotton:1993) absztrakt modellje szerint kétnyelvűek beszédében egyes morféma felszíni nyelvi produkciója kevésbé pontos, mint másoké attól függően, hogy a nyelvi produkció mely szintjén választja ki őket a beszélő. Ez alapján Myers-Scotton megkülönböztet tartalmas (content) és viszony (system) morfémaikat. Bolonyai Ágnes szerint az angol-magyar nyelvi kontaktus morfológiai hatását legszembetűnőbben az esetragok és az igeikötők használata szemlélteti¹, melyek viszonymorfémáknak tekinthetők (Bolonyai 2000:84), mivel funkcionális és nem tematikus szerepet töltenek be a mondatokban vagy megnyilatkozásokban. Ezen a kategórián belül, kétszintű (bi-level) morfémaiknak tekinthetők (Bolonyai 2000: 90), mivel a nyelvi produkció korai és késői szintjén egyaránt kiválaszthatja őket a beszélő. Korai szintű morfémaik, ha a lemma szintjén választódnak ki, a lexikai ige által, amelyhez kapcsolódnak. Azok az igeikötők tartoznak ebbe a csoportba, amelyek pontosítják a jelentést, befejezettséget jelölnek, vagy jelentésmódosító hatásuk van. Késői szintű morfémaiknak azok tekinthetőek, melyek fókuszpozícióban az ige hatáskörén kívülre kerülnek, a mondat részévé válnak, mint például megszakításos vagy fordított szórend esetén. Bolonyai szerint a korai viszonymorfémák produkciója kevésbé tér el a magyarországi magyar használatától, mint a késői rendszer-morfémáké (Bolonyai 2000:95). Eddigi kutatási eredményeim Bolonyai tézisének ellentmondva azt bizonyítják, hogy a befejezettséget és cselekvés kezdetét jelölő igeikötők magyarországi magyartól eltérő használatát mutató nyelvi adatok körülbelül ugyanolyan arányban fordulnak elő, mint a késői szintű morfémaiknak tekinthető fordított szórendi igeikötős szerkezetekben, vagyis produkciójuk kevésbé akkurátus, mint az a korai szintű morfémaik esetén feltételezhető lenne. Jelen előadásomban azt vizsgálom, hogy az általam összegyűjtött korpuszomban az igeikötők produkciójában észlelhető Bolonyai feltételezésének ellentmondó tendenciák mivel magyarázhatók.

---

¹ Jelen előadásomban csak az igeikötők használatára térek ki.